

УДК 111.32: 17.021.2

Старовойт О.

Кандидат філософських наук, докторант НПУ імені М. П. Драгоманова

МАТЕРІАЛЬНА І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА СФЕРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Розглядається сутність інноваційної культури, яка передбачає культивування креативного мислення, почуттів і діяльності особистості, спрямованих на пошук та реалізацію шляхів, ресурсів, способів модернового розвитку суспільства на підставі гуманітарних пріоритетів і цінностей.

Ключові слова: інноваційна сфера економіки, інноваційна культура, особистісна інноваційна культура.

Інноваційна культура реалізується в усіх сферах суспільної та індивідуальної життєтворчості особистості. Тому вчені традиційно виокремлюють такі сфери суспільного виробництва: 1) сфера матеріального виробництва; 2) сфера суспільно-політичної діяльності; 3) соціокультурна сфера (сфера побуту, сім'я, товариські відносини, громадська діяльність тощо); 4) духовне життя суспільства (наука, духовна культура, освіта, мистецтво, мораль, релігія тощо) [2, с. 375]. У кожній з них особистість має можливості для самореалізації через впровадження власної інноваційної культури.

Розуміння інноваційної культури як поєднання новаторсько-пошукових властивостей особистості, притаманних її мисленнєвій та діяльній сфері, передбачає пошук шляхів найефективнішого застосування креативно-творчих здатностей людини в тих чи інших сферах суспільної життєдіяльності. Тим більше, що креативно-інноваційні можливості особистості не виявляються в безпосередній формі, але гармонійно вписуються в безліч факторів та процесів, якими сповнена соціокультурна сфера функціонування того чи іншого соціального середовища: громадського, колективно-виробничого, національного, глобального тощо. «Існує необмежений діапазон прояву інноваційної культури — від створення умов ефективного використання інноваційного потенціалу (особистості, підприємства, організації) в інтересах

розвитку суспільства до забезпечення максимальної виваженості в його реформуванні. Разом із тим не можна зводити всі ці процеси тільки до впливу інноваційної культури, поряд із нею існують потужні політичні, економічні, соціальні та інші фактори. Однак вони нівелюються станом культури в цілому й насамперед її інноваційної складової. Саме розвиток мотиваційної сфери, формування нової суспільної системи цінностей стає необхідною умовою соціокультурного й економічного відродження країни. Не викликає сумніву органічний зв'язок інноваційної культури з іншими її сферами. Саме інноваційна культура забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їхню готовність і здатність підтримувати та реалізовувати нововведення в усіх сферах життя» [25, с. 42]. Враховуючи це, аналіз феномену інноваційної культури має здійснюватися у зв'язку із розглядом її застосування в різних сферах суспільної життєдіяльності. Неможливо реалізувати інновацію відокремлено, в рамках виключно однієї технологічної сфери. Будь-яка інновація завжди передбачає цільове застосування, спрямоване на активне використання в різних середовищах виробничого, управлінського, гуманітарного простору соціального функціонування.

Така природа інноваційної культури і безпосередньо інноваційних процесів зумовлена тим, що інноваційне мислення і діяльність поєднують, інтегрують духовну і матеріальну сферу життєдіяльності суспільства і особистості. З нашої точки зору, «помилковим відносити інноваційну культуру тільки до матеріальної культури, хоча вона й реалізується в конкретній діяльності, або тільки до духовної культури, в якій вона виявляється у вигляді особистісних новоутворень» [15, с. 11]. Інноваційна культура особистості виявляється інтегративним феноменом завдяки тому, що завдяки їй відбувається об'єктивізація особистісної творчості і креативності, а також уможливується перетворення всіх сфер соціальної життєдіяльності на основі духовної наснаги окремої людини. «Інноваційна культура має ту специфіку, що, виступаючи в якості духовного надбання особистості, яке значною мірою ґрунтується на активізації її інноваційного потенціалу, повинна обов'язково мати «вихід» у матеріальну сферу, де вона зможе реалізуватися у вигляді певного продукту. В цьому контексті вбачаємо за можливе введення духовно-матеріального типу культури з тим, щоб підкреслити специфіку подібних феноменів» [44, с. 357]. Інноваційна культура особистості є саме тим особливим феноменом, який на основі поєднання духовно-творчої наснаги і матеріально-продуктивної активності людини робить її центральним системоутворчим елементом будь-яких соціаль-

них перетворень. Саме в цьому, з нашої точки зору, і полягає глибока гуманістичність інноваційної культури. Звернемося до аналізу даного феномену в залежності від його застосування в різних сферах соціально-особистісної життєдіяльності.

Насамперед звернемося до детального концептуально-теоретичного аналізу особливостей функціонування «інноваційної культури» у сфері безпосереднього (матеріального) виробництва. Особливу увагу, з нашої точки зору, необхідно в цьому аспекті приділити вивченню сучасного матеріального виробництва в Україні, досвіду становлення ринкових відносин, потреби та можливостей інноваційної діяльності в національній економіці нашої країни. Тим більш, що саме від рівня інноваційної культури залежить розвиток економіки країни у поєднанні зі збереженням гуманістичної орієнтованості всіх соціальних сфер. «Інноваційна культура як феномен розвинутих суспільств визначає їхню здатність забезпечувати динамічний розвиток економіки із співвимірністю з розвитком людини» [33, с. 8]. Сучасна економіка в умовах демократичного середовища набула можливості несуперечливості з гуманістичними цінностями і людиноцентричним світоглядом завдяки тому, що в її основі лежать інноваційні процеси реалізації духовно-творчого потенціалу особистості як ключового і системотворчого соціально-економічного і соціокультурного суб'єкту.

Звертаючись до сучасної економічної ситуації в Україні, яка переживає трансформаційний період не лише з точки зору політичного перевлаштування, але й у економічно-виробничій сфері, то сучасна економічна криза вимагає від всіх суб'єктів національного промислово-технологічного та економічно-торговельного процесу втілення саме інноваційних стратегій розвитку. «Сутність інновацій у розвитку ринкової економіки полягає в задоволенні нових суспільних потреб через процеси створення, поширення і споживання нових товарів на основі використання результатів наукових та науково-технічних робіт, що формує руйнування в рутинних виробничо-господарських процесах і змушує ринкову економіку піднятися на новий рівень динамічної рівноваги» [1, с. 8]. А враховуючи те, що українська економіка знаходиться лише на зародковому етапі формування цивілізованих ринкових відносин, то інновації в даному випадку можуть стати справжнім локомотивом реформаторських зрушень у справі формування ринково-економічних відносин. Для цього, звичайно, в першу чергу необхідно значно підвищити загальний рівень інноваційної культури населення.

При цьому надзвичайно важливо, щоб інновації торкалися не лише безпосередньо технологічно-виробничих процесів і процедур, але мали інтегративний характер і впливали на всі виміри ринково-економічного розвитку українського суспільства. Так, насамперед, необхідно, щоб інноваційна складова стала фундаментом для розвитку всіх структурно-формуючих елементів економіки: виробництва, розподілу матеріальних благ і владно-управлінського механізму розвитку ринкових відносин в Україні. «Механізм структурних зрушень (і відповідно його чинники) необхідно досліджувати на трьох рівнях, а саме: на рівні продуктивних сил, на рівні виробничих відносин і на рівні надбудови (реалізації економічної політики держави). На рівні продуктивних сил головним чинником структурних зрушень є науково-технічний прогрес, під впливом якого формується певна структура окремих видів конкретної праці, засобів виробництва й виробленої продукції, тобто відбуваються кількісні структурні перетворення, що надалі впливають на якісні зміни. Насамперед це реалізується через підвищення ефективності суспільного виробництва у цілому й на рівні господарюючих суб'єктів. Розвиток продуктивних сил через суспільний розподіл праці, організацію виробничого процесу, а також через механізм економічних циклів і механізм накопичення капіталу впливає на формування системи виробничих відносин. На рівні виробничих відносин основним чинником структурних зрушень виступає розвиток форм власності. На рівні надбудови фактором структурних зрушень є економічна політика держави та її інституціональне закріплення у господарчо-правових нормах. Якщо політична діяльність держави та її законодавство ґрунтуються на об'єктивних економічних законах, це сприятиме економічному прогресу й прискорює прогресивні структурні зрушення. Інакше чинник державної діяльності буде гальмом розвитку й може призвести до занепаду і розвалу економічної системи» [10, с. 9]. Таким чином, надзвичайно важливо, щоб на всіх рівнях – від первинного виробництва до найвищих щаблів владного управління економічною сферою країни – застосовувалися прогресивні інноваційні механізми, засновані на високому рівні інноваційно-креативної культури всіх суб'єктів ринково-економічних перетворень і виробничо-технологічного розвитку.

На жаль, сьогодні навіть на фундаментальному – виробничо-промисловому рівні – більшість великих українських підприємств продовжують використовувати застарілі екстенсивні методи і технології виробництва, не виділяючи достатніх фінансових і матеріальних ресурсів для розвитку власної інноваційної сфери. Це зумовлює значне

відставання української промисловості від провідних країн-лідерів в усіх сферах суспільного виробництва. «В умовах ринкової економіки функціонування і розвиток промислових підприємств багато в чому зумовлені ефективною роботою їх інноваційного механізму, результативністю реалізованих нововведень. Тим часом статистичні дані останніх років підтверджують той факт, що для промислових підприємств України характерна серйозна криза в інноваційній сфері, що настійно вимагає вживання активних заходів по її подоланню як з боку держави, так і з боку підприємств і організацій. Інноваційна діяльність в Україні ще не одержала того теоретичного і практичного розвитку, що сприяло б подоланню наслідків економічної кризи 90-х років ХХ ст., нарощуванню темпів економічного зросту, підвищення ефективності виробництва. Характерно, що в промислово розвинених країнах на реалізацію продуктів інноваційної діяльності припадає понад 20 % приросту національного доходу, що значно перевершує наші досягнення. Дуже важливе розуміння того, що поза інноваційним шляхом ми не зможемо реалізувати жодної серйозної програми соціального й економічного розвитку» [43, с. 3]. Але таке усвідомлення має формуватися не лише на експертному та вузькопрофесійному рівні, але й у загальній масі населення, працівників різного рівня і споживачів, які власним вибором будуть голосувати за високоінноваційну продукцію вітчизняного виробництва. Поки що ж в Україні відсутнє не тільки інноваційне наповнення виробничих процесів, але й не існує розвиненого, активного і вибірково-оцінюючого споживацького попиту на інноваційну продукцію.

І звичайно ж, в економічній сфері сьогодні надзвичайно важливо здійснювати агресивну інвестиційну політику в сфері інновацій, чого в нашій країні, на жаль, не відбувається. Саме інноваційна сфера залишається для українських підприємців чи не найменш привабливою в аспекті залучення значних інвестиційно-фінансових масивів. За таких умов не відбувається і розвиток науково-технічної та культурно-інноваційної сфери розвитку національного суспільства. «Реалії розвитку вітчизняної економіки свідчать про низьку інноваційно-інвестиційну активність господарюючих суб'єктів. Зростання інвестицій, яке відбувається в Україні не викликає збільшення інновацій. У вітчизняній економіці тільки 14–16 % від загального обсягу інвестицій спрямовується на інновації. І це відбувається в той час, коли у розвинутих країнах світу інноваційне інвестування стійко тримається на рівні 50 – 60 %. Економічне зростання в українській економіці відбувається переважно на екстенсивній основі, про що свідчить технологічна частина тих інвестицій, які вкла-

даються в основний капітал, де переважає третій технологічний уклад (83 %), а четвертий складає лише 10 %. Внаслідок існування відповідних тенденцій Україна обіймає на ринку високих технологій всього 0,1 %, у той час як Німеччина—16 %, Японія—30 %, США—40 %. Отже, на сучасному етапі розвиток інноваційної сфери в Україні можна охарактеризувати як такий, що не відповідає світовим тенденціям» [40, с. 3]. При цьому, тут теж складається певне порочне коло: підприємці не інвестують в інноваційну сферу через власну низьку освіченість і інноваційну культуру, а остання не розвивається за відсутності відповідних інвестиційних програм і проектів. Вихід з такого замкненого порочного кола в будь-якій сфері суспільного функціонування завжди залежить від якісного підвищення освіченості широких мас населення країни, в тому числі і підприємницького прошарку.

Від освіти і науки, як показує досвід розвинених країн-лідерів світового економічного і технологічного розвитку, залежить також потужність національного промислово-господарського комплексу, в якому головну роль вже декілька десятиліть відіграють не виробничі потужності, а знання, інформація, інновації і демократично-гуманістичне управління. Становлення ринкових механізмів в Україні має відбуватися «на основі розбудови демократичного правового суспільства в умовах розвитку економіки знань, характерними ознаками якої є домінування у структурі ВВП високотехнологічних галузей та інтелектуальних послуг, формування переважної частки національного прибутку за рахунок інноваційної або технологічної ренти, високий рівень капіталізації компаній, основна вартість яких формується завдяки нематеріальним активам, тобто інтелектуальній складовій. Пріоритетна роль у розвитку сучасної економіки належить знанням, інформації, інтелекту та інноваціям» [19, с. 115]. Без усвідомлення цього постулату українське суспільство не матиме жодного шансу перетворитися на конкурентоспроможного суб'єкта європейського і світового економічного простору. «Знання набувають значення засобу досягнення соціальних і економічних результатів, оскільки змінюється система цінностей суспільства» [5, с. 6]. Суспільство знання вимагає інтенсивного розвитку національної системи освіти і науки, які б постійно готували інтелектуальну основу для підвищення рівня інноваційної культури українського суспільства. Без прогресу в цих сферах, який не відбудеться без структурно-змістовних реформ, унеможливується навіть первинне формування сучасної інноваційної культури в українському суспільстві, що й далі буде сприяти поглибленню прірви між економікою нашої країни і економіками розвинених країн.

Для підвищення інноваційної культури особистості в нашій країні необхідно насамперед сформувати світоглядно-ціннісний фундамент, що починається з глибокого усвідомлення кожним членом суспільства виключної ролі знань і інформації у розвитку сучасних виробничо-технологічних та управлінських сегментів функціонування національної економіки. «Економіка знань базується на розгалужених горизонтальних зв'язках економічних суб'єктів, процесах їхньої самоорганізації та прийняття управлінських рішень під впливом інформації, яка надходить з ринку. Сприяє зростанню питомої ваги товарів і послуг, які мають інноваційно-інформаційне наповнення та вироблені з використанням об'єктів прав інтелектуальної власності» [35, с.142]. Вихід України на новий рівень ринково-економічного функціонування національного суспільства почнеться саме тоді, коли в структурі інноваційної культури нашого населення чільне місце посяде ідея виключної значущості знання і інформації в структурі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ. Тільки в такому випадку можна сподіватися на ефективне застосування новаторського мислення і діяльності в структурі національної економічної та виробничо-промислової системи.

Важливо також на законодавчому рівні забезпечити повноцінну підтримку як впровадженням інноваційного інструментарію в усі сегменти народногосподарського і економічного поступу національного суспільства, так і заходам спрямованим на підвищення рівня інноваційної культури населення країни. Сьогодні для цього вже зроблені перші вагомими кроки. Так, Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначає поняття інноваційної культури як «складової інноваційного потенціалу, яка характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах» [12, с. 4]. Важливим у цьому визначенні є те, що освітні, особистісні, знаннєві, інформаційні і соціально-психологічні виміри інновацій поєднуються з їх економічною доцільністю. Тобто принаймні на законодавчому рівні визнається, що економіка країни може прогресувати на людиновимірних засадах виключно на основі інноваційно-креативних цінностей і критеріїв.

Інноваційний розвиток ринкової економіки в інформаційному суспільстві передбачає ключову роль саме людського капіталу в структурі виробничо-промислового та економічно-управлінського секторів. Зростання якості людського капіталу в країнах-лідерах економічного розвитку визначає якісні і кількісні показники зростання всіх сек-

торів їх національних економік. «Стратегія якісного економічного зростання національної економіки, що базується на інтенсивному техніко-технологічному оновленні виробництва, відповідним чином формує нове якісне наповнення трансформаційних процесів української економіки. Важливим аспектом стає розвиток людини, нагромадження людського капіталу як вирішального чинника розвитку економіки і суспільства загалом. Людина поступово стає мірилом суспільного розвитку, формується як визначальний чинник розвитку економіки й суспільства» [6, с. 84]. Враховуючи це, питання про розвиток інноваційної культури українців постає в ширшому, ніж просто економічно-виробничому, вимірі. Інноваційна культура та рівень її розвитку насправді є показниками перспективності розвитку нації як в економічному, так і інформаційно-знаннєвому, а також в духовному і культуротворчому аспектах.

Таким чином, сьогодні можна з упевненістю стверджувати той факт, що інноваційна сфера економіки, а також особистісна інноваційна культура визначним чином впливають на виробничо-промисловий, фінансово-інвестиційний, управлінський сегменти розвитку національної економіки. «Інновації, пов'язані із науково-технічною революцією, стають первинним чинником змін в економіці держави. Формування інноваційної моделі в українській економіці вважається одним із найкращих пріоритетів для нашої держави. Актуальності набуває розвиток інноваційних співробітницьких напрямків – мова йде про співробітництво таких різних форм, як освіта і фінансовий капітал, наука і виробництво тощо. Реалізувавши ці ідеї, трансформаційні зміни торкнуться всіх сфер розвитку, і таким чином стане можливим наздогнати передові країни світу. Сьогодні українська економіка ґрунтується на сировинній базі, але завдяки впровадженню ефективних інновацій, стане можливим перехід до моделі економіки, яка буде засновуватись на знаннях та науковій діяльності, що відбулось у значній кількості високорозвинених країн» [16, с. 3]. Але таке впровадження уможливиться лише завдяки освітньому, виховному, науковому і культурно-творчому зростанню загальної інноваційної культури українського населення, що може відбуватися виключно на рівні формування і використання потужного креативно-творчого потенціалу особистості кожного українського громадянина.

Сьогодні не тільки економічний розвиток країни вимагає нагального підвищення рівня інноваційної культури населення та професійної еліти. В політичній сфері суспільства теж надзвичайно важливу роль відіграє інноваційне мислення і дія. У зв'язку з цим, уважного

концептуально-теоретичного аналізу потребують такі феномени, як потреба та особливості функціонування інноваційної культури особистості у політичній сфері суспільного життя. Інноваційна політика держави та інших суб'єктів національного політичного простору є фундаментом підвищення конкурентоспроможності країни у всіх вимірах на європейський і світовій міжнародній арені. «Сучасна держава може стійко розвиватися тільки за умови, якщо її інноваційна політика спрямована на підвищення рівня і якості життя громадян, розширення їх можливостей формувати своє майбутнє. Високу якість і рівень життя населення, головну мету економічного розвитку будь-якої держави може забезпечити тільки її висока конкурентоспроможність. Разом з тим тільки ефективна інноваційна політика та інноваційна діяльність можуть забезпечити конкурентоспроможність країни, щоб вийти на світовий рівень, забезпечивши її високу інтеграцію, визначення взаємодії інтегрованих структур бізнесу на конкретних товарних ринках» [8, с. 422]. Але для економічного і виробничо-технологічного інноваційного успіху необхідно активно застосовувати раціональне новаторство в соціально-управлінській та владно-політичній сфері. Окрім того, важливим складовим елементом інноваційної культури кожної особистості має стати високий рівень політичної і громадянської грамотності, обізнаності та вміння захищати і відстоювати свої права в усіх сферах соціального функціонування.

В чому ж полягає необхідність інноваційної культури особистості у політичній сфері суспільства сучасної України? Чому не можна використати простий запозичувальний сценарій демократизації, не використовуючи жодних новаторських інструментів? Справа в тому, що успіх суспільної трансформації, яку зараз переживає український соціум, залежить саме від творчої наснаги громадян, що мають створити національно орієнтоване громадянське суспільство. «Природа транзитивного суспільства вимагає не механічного запозичення технологій соціального і політичного управління, розроблених у сучасному демократичному соціумі, або їх адаптації до національних, культурно-історичних особливостей нашого суспільства, а вироблення специфічної, багато в чому унікальної, системи політичних і соціальних технологій» [27, с. 3]. Унікальну ж політичну систему національного характеру можна вибудувати лише на основі креативної політичної і громадянської культури, тобто такої, що буде ґрунтуватися на високому рівні інноваційної наснаги кожного громадянина, а також їх вільних політичних і громадських асоціацій і об'єднань. Враховуючи це, можна зробити висновок про

те, що лише за умов зростання загального рівня інноваційної культури українського населення можна сподіватися на ефективність і успішність проведення демократизаційних трансформацій нашого національного суспільства.

Тим більше, що навіть держави з розвиненими формами традиційної демократії сьогодні продовжують шукати інноваційні методи трансформації політичних систем задля більш ефективного управління соціальними справами, а також з метою підвищення активності і ефективності участі громадян в державно-владному управлінні. Для демократичного суспільства надзвичайно важливо, щоб громадяни постійно здійснювали інноваційне співробітництво із владними структурами. «Багато держав нині переживають кризу традиційних форм політичної комунікації, котра виявляється, зокрема, у низькій політичній активності громадян. За умов, коли виборці нерідко віддаляються від політичної еліти суспільства, на часі є прагнення структур політичної системи до формування ефективних методів комунікації» [9, с. 3]. А саме для формування і застосування механізмів ефективної політико-громадянської комунікації необхідна інноваційна культура особистості, спрямована на реалізацію її креативного потенціалу в громадській, політичній, державотворчій сферах. Тут має поєднатися багато чинників: і політична освіта, і громадська активність, і вміння застосовувати свій інтелектуальний потенціал з метою покращення управління національним суспільством в цілому.

Поки що ж можна констатувати значну обмеженість використання інноваційної активності населення і ключових громадянсько-соціальних та владно-політичних суб'єктів у справі розбудови демократично-правової держави в нашій країні. Насамперед це зумовлено слабким усвідомленням всіма українцями, як владної еліти, так і широкими масами, того, що тільки інноваційна взаємодія громадян і влади може призвести до успіху демократизаційних трансформацій. «Стриманість формування державної інноваційної політики у широкому розумінні можна пояснити відсутністю в українському суспільстві усвідомленого уявлення про нові або поточні проблемні ситуації в соціальному житті, неготовністю держави своєчасно реагувати на політичні, економічні та інші виклики сучасності. Як наслідок — утворюються соціально-патологічні явища» [13, с. 118]. Такі соціально-політичні патології можуть перерости в нормальний для українців режим, що унеможливить в майбутньому розвиток і функціонування демократично-правової державності. Сьогодні надзвичайно важливо на основі інноваційного

мислення і активної новаторсько-громадянської активності запобігти утворенню соціально-політичних патологічних явищ, долати які в майбутньому можна буде лише завдяки радикальним, революційним інструментам.

Одним з найнебезпечніших та найшкідливіших політико-управлінських явищ, що залишилися Україні в спадок від колишнього Радянського Союзу, є надмірно роздутий, неефективний і наскрізь корумпований бюрократичний апарат. Саме для його реформування, переформатування і зрештою повної структурної та змістовної заміни необхідно сформувати і ефективно використати інноваційну культуру, свідомість, мислення і дію, орієнтовану на глибинну реформу соціально-громадського життя. «Інноваційна культура володіє могутнім антибюрократичним і творчим зарядом. Відповідно до актуальних потреб розвитку держави в наших загальних інтересах використовувати її можливості повною мірою» [28, с. 87]. Тим більше, що саме в цьому аспекті від її активного застосування залежить доля майбутніх поколінь українців. З нашої точки зору, тільки на шляху інноваційно-креативного та активного громадянсько-учасницького подолання корумпованої бюрократичної машини лежить шлях до побудови активного і ефективного громадянського суспільства в Україні, а також демократично-правової держави.

Якими ж інструментами підвищення інноваційно-політичної культури можливо сьогодні скористатися для виходу з політично-громадянської та бюрократично-корупційної кризи, в якій знаходиться наше посттоталітарне трансформаційне суспільство? Чи не єдиним дієвим інструментом в цьому аспекті являється інноваційно-гуманістична громадянсько-політична освіта і виховання. «Освіта підростаючого покоління, інноваційні процеси його розвитку стають важливими ланками в системі української державності. При розробці нових стандартів освіти підкреслюється, що вона має бути націлена на виховання громадянських, демократичних, патріотичних переконань, на формування толерантності в умовах нашого багатокультурного суспільства. Вирішення цих завдань вимагає формування у підростаючій молоді політичної культури як необхідної умови їх духовного життя і зростання» [34, с. 118]. Враховуючи це, особливу увагу необхідно приділити виробленню інноваційно-гуманістичних методів, форм і організаційних рішень, орієнтованих на надання молодому поколінню повноцінної сучасної громадянської і політичної освіти. Тільки за таких умов можна буде сподіватись на ефективне застосування інноваційної

культури особистості в майбутній розбудові політико-державної сфери нашої країни на демократичних та правових засадах.

І звичайно ж сама політична сфера має поступово переорієнтовуватися на інноваційні рейки розвитку і трансформації. Багато в цьому аспекті залежить від якомога більш швидкого вироблення та імплементації державними структурами ефективної політики в сфері інновацій та інтелектуально-технологічному сегменті економічного і громадянського поступу національного суспільства. Політична сфера країни має сприяти «створенню науково-виробничих інноваційних комплексів, головною метою яких є перехід на якісно новий рівень інноваційного розвитку країни, який має забезпечити трансферт технологічних інновацій у всі сфери життєдіяльності соціального організму країни з метою створити наукову парадигму інноваційного розвитку України, яка б розвивалася в контексті інтеграції науки, освіти, виробництва, бізнесу та визначення пріоритетів діяльності з врахуванням проблем національного розвитку» [7, с. 20]. Саме політика може інтегрувати інноваційні зусилля в усіх перелічених сферах. Тому політичні зусилля всіх суб'єктів соціально-політичного життя країни мають сьогодні спрямовуватися на вироблення механізмів активного впровадження всіх функціональних можливостей інноваційної культури особистості в сферу демократизаційних перетворень політико-владного середовища нашого посттоталітарного суспільства.

Таким чином, проаналізувавши сучасний стан та потенційні можливості функціонування інноваційної культури особистості в політичному житті нашого національного соціуму, можна зробити висновок, що саме даний феномен може чинити інтеграційно-системний вплив на процеси демократизації українського суспільства, які поки що проходять здебільшого стихійно, фрагментовано і вибірково. «Державна інноваційна політика, управління і регулювання інноваційного розвитку не можуть бути реалізовані лише за рахунок підтримки чи стимулювання будь-якої з окремих її ланок самої по собі. Так само, як неможливо досягти вагомих результатів у реалізації такої політики зусиллями лише однієї з ланок державного управління, без мобілізації зусиль всієї системи органів законодавчої і виконавчої влади країни. Досягненню цієї мети мають слугувати і всі дії державної влади, в тому числі і здійснення політичних реформ. І навіть у такому випадку подібна політика може виявитись безперспективною, якщо буде знехтувана проблемами формування відповідної громадської думки та інноваційної культури в суспільстві» [20, с. 540]. Таким чином, українське суспільство, пере-

буваючи на історично-культурному та соціально-політичному етапі трансформаційних змін, потребує формування та функціонування високого рівня особистісної інноваційної культури людини і громадянина для того, щоб реальні демократизаційні реформи не тільки мали успіх, але й визначили в подальшому аксіологічний та смисловий ландшафт національної політичної сфери.

Список використаних джерел:

1. Алейнікова О. В. Економічна політика інноваційного розвитку держави в ринкових умовах. Автореферат дис... канд. ек. наук. Спец.: 08.01.01 – економічна теорія / Олена Алейнікова. – Дніпропетровськ, 2004. – 24 с.
2. Андрущенко В. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. —К.: Генеза, 2006. —656 с.
3. Богданова Н. Соціокультурне середовище як визначальний фактор формування культури життєтворчості особистості / Наталія Богданова // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. —К.: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Випуск 14. —С. 26–30.
4. Бойко О.П. Вимір духовності у сучасному світі / О. П. Бойко // Філософія. Культура. Життя: Міжвузівський збірник наукових праць. –Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2010. – Випуск 35. —С. 9–16.
5. Брєжнева-Єрмоленко О.В. Інтелектуальна складова в структурі елементів нової економіки / О. В. Брєжнева-Єрмоленко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 4–12.
6. Вовканич В. Роль нових знань у формуванні інноваційної культури українського суспільства / Степан Вовканич, Любов Семів // Соціогуманітарні проблеми людини. – 2006. – № 2. – С. 84–94.
7. Воронкова В.Г. Розвиток науки та виробництва в контексті інноваційно-інвестиційної парадигми / В. Г. Воронкова // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Збірник наукових праць — Запоріжжя: ЗДІА, 2006. — Випуск 27. —С. 12–21.
8. Воронкова В.Г. Теоретичні засади управління інноваційним процесом в Україні / В. Г. Воронкова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки

- та управління. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2008. – № 628. – С. 417–423.
9. Готун А. М. Нові інформаційно-комунікаційні технології в глобальній системі політичної комунікації. Автореферат дис... канд. політ. наук. Спец.: 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку / Андрій Готун. – К., 2010. – 19 с.
 10. Дмитриченко Л. А. Структура суспільного виробництва: соціально-економічний аспект. Автореферат дис... канд. екон. наук. Спец.: 08.01.01 – економічна теорія / Ліана Дмитриченко. – Донецьк, 2006. – 19 с.
 11. Загарницька І. Сім'я як матриця людської особистості: сучасні тенденції розвитку / Ірина Загарницька // Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. — К.: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Випуск 14. — С. 39–45.
 12. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 433-IV от 16.01.2003 р. // Урядовий кур'єр. — 2003. — № 176. — С. 3–14.
 13. Іжа М. Професіоналізація державних службовців: соціально-інноваційний аспект / Микола Іжа, Сергій Попов // Актуальні проблеми державного управління. Збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. – 2009. – № 1. – С. 117–120.
 14. Калінічева Г. До питання духовності та духовної зорієнтованості інноваційного поступу вищої освіти України / Галина Калінічева // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. – Випуск XII. – С. 86–92.
 15. Козлова О. Г. Інноваційна культура: сутнісні характеристики: монографія / О. Г. Козлова, Р. В. Миленкова. — Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. — 140 с.
 16. Кравченко О. О. Інноваційний розвиток та структурні зміни в економіці. Автореферат дис... канд. екон. наук. Спец.: 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки / Олена Кравченко. – К., 2011. – 20 с.
 17. Кремень В. Г. Інноваційність як моральність сучасної особистості / Василь Кремень // Проблеми інноваційно-інвестиційного

-
- розвитку. Науково-практичний журнал. – 2011. – № 2. – С. 137–147.
18. Крючкова Ю. В. Життєтворчість особистості як прояв самоактуалізації з огляду побудови нею картини світу / Ю. В. Крючкова // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К.: «Логос», 2007. — Том 7. — Випуск 10. – С. 192–199.
 19. Кузнецова Н. Б. Кадри інноваційного типу: сутність, значення та особливості формування в умовах розвитку інноваційної економіки / Н. Б. Кузнецова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 115–121.
 20. Медведкін Т. С. Проблеми впровадження інноваційної моделі на регіональному рівні / Т. С. Медведкін, Є. О. Медведкіна // Проблеми развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Донецк: ДНУ, 2008. – Часть 2. – С. 535 – 540.
 21. Миколайчук Н. С. Економічні аспекти формування інноваційної культури на підприємствах та регіональному рівні / Н. С. Миколайчук, М. М. Миколайчук, Т. А. Стовба // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. Науковий журнал. – 2009. – № 3. — Т. 1. – С. 26–33.
 22. Миленкова Р. В. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства / Р. В. Миленкова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал. – 2008. – № 3. – С. 133–142.
 23. Міхеєва В. В. Модель відтворення духовних цінностей молоді в умовах невизначеності сучасного суспільства / В. В. Міхеєва // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – Харків: НЮАУ імені Ярослава Мудрого, 2011. – № 11. – С. 96–102.
 24. Моїсеєва А. С. Розвиток громадянської активності: проблеми та перспективи сучасної України / А. С. Моїсеєва // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – 2013. – № 7 (99), липень. – С. 93–96.
 25. Мостовенко Н. А. Інноваційна культура й основні засади її формування / Н. А. Мостовенко, Т. І. Коробчук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Науковий збірник. –

- Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. – Випуск V, том 2. – С. 39–42.
26. Набатова О. О. Джерела і особливості інституціоналізації соціальних інновацій у трансформаційній економіці / О. О. Набатова // Вісник ДонНУЕТ. Серія: Економічні науки. Науковий журнал. – 2011. – № 3 (51). – С. 234–240.
 27. Наріжний Д. Ю. Аналіз політичних технологій та особливостей їх застосування в транзитивному суспільстві. Автореферат дис... канд. політ. наук. Спец.: 23.00.02 – політичні інститути і процеси / Данііл Наріжний. – Дніпропетровськ, 2004. – 22 с.
 28. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура / А. Николаев // Вопросы культурологии. — 2006. — № 3. — С. 86—90.
 29. Петінова О. Б. Соціально-побутове в ціннісних орієнтаціях особистості. Автореферат дис. канд. філос. наук. Спец.: 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / О. Б. Петінова. —Одеса, 2004. —20 с.
 30. Полушина-Брояко Е. І. Становлення інституцій побутової культури в контексті постмодерних культурних практик. Автореферат дис... канд. культурології. Спец.: 26.00.01 – теорія й історія культури / Е. І. Полушина-Брояко. — К., 2009. — 21 с.
 31. Прудникова О. В. Інноваційна культура: проблеми правового регулювання / О. В. Прудникова, М. В. Рожкова // Форум права. Науковий журнал. Електронне наукове фахове видання. – 2011. – № 3. – С. 644–647.
 32. Сальнікова О. Ф. Актуальні проблеми формування інноваційної культури офіцера-викладача ВВНЗ / О. Ф. Сальнікова // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К.: ВІКНУ імені Тараса Шевченка, 2012. – Вип. № 39. – С. 308–313.
 33. Семів Л. К. Інноваційна культура суспільства: концептуальні основи та особливості формування / Любов Семів, Роман Семів // Сучасна наукова економічна думка. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2009. – № 2 (5). – С. 3–9.
 34. Степанова Н. М. Інноваційні підходи до виховання політичної культури старшокласників у позаурочній діяльності / Н. М. Степанова // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні

-
- науки. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – № 129. – С. 118–121.
35. Терещенко Н. В. Особливості формування інноваційної праці та інноваційної діяльності як складових державної стратегії в умовах розвитку економіки знань / Н. В. Терещенко // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. Збірник наукових праць. – К.: ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2012. – № 1. – С. 141–149.
 36. Терещенко Ю. О. Формування інноваційної культури у майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів в процесі педагогічної практики / Ю. О. Терещенко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 5 (264), березень. – Частина II. – С. 82–89.
 37. Тугай Н. О. Формування духовної культури майбутніх інженерних кадрів. Автореферат дис. канд. філос. наук. Спец.: 09.00.10 – філософія освіти / Наталія Тугай. – К., 2009. – 20 с.
 38. Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов профессионального образования: концепция, условия формирования / Л. А. Холодкова // Инновации. — 2005. — № 7. — С. 4–15.
 39. Цюрко Т. І. Дослідження інституту сім'ї в лоні соціально-філософського знання / Т. І. Цюрко // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2009. – № 2. – С. 148–152.
 40. Чернобаев В. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність та її регулювання в економіці України. Автореферат дис. канд. екон. наук. Спец.: 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки / Владислав Чернобаєв. – Дніпропетровськ, 2008. – 20 с.
 41. Чернодід І. С. Особливості впровадження соціальних інновацій як фактора розвитку громадянського суспільства / І. С. Чернодід // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2012. – № 2 (62). – С. 82–85.
 42. Шаповалова Л. О. Поняття побуту: сутність та структура / Л. О. Шаповалова // Гуманітарний вісник. Збірник наукових праць Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: ЗДІА, 2010. – Випуск 42. – С. 131–137.
 43. Шевченко О. О. Інновації як пріоритетний напрямок інвестування в трансформаційній економіці. Автореферат дис. канд. ек.

наук. Спец.: 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки / Олена Шевченко. – Харків, 2008. – 23 с.

44. Штефан Л. В. Інноваційна культура як культурологічний феномен сучасності / Л. В. Штефан// Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Збірник наукових праць.— Х: Українська інженерно-педагогічна академія, 2009. – Випуск 22 – 23. – С. 354–359.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2015 р.

Starovoyt E. Материальная и общественно-политическая сферы реализации инновационной культуры личности

Рассматривается сущность инновационной культуры, которая предполагает культивирование креативного мышления, чувств и деятельности личности, направленных на поиск и реализацию путей, ресурсов, способов современного развития общества на основании гуманитарных приоритетов и ценностей.

Ключевые слова: инновационная сфера экономики, инновационная культура, личностная инновационная культура.

Starovoyt O. Material, social and political spheres of implementation of innovative culture of a personality

Innovative culture involves cultivation of creative thinking, feelings and activities of the individual, aimed at finding and implementing ways, resources, methods of modern development of society on the basis of humanitarian priorities and values.

Keywords: innovation sphere of economy, innovation culture, personal innovative culture.